

علل و عوامل رویکرد فرهنگی و اقتصادی زنان به اشتغال بر پایه الگوی اسلامی ایرانی پیشرفته (مطالعه موردی غرفه‌های پارک لاله منطقه ۶ تهران)

وحید رشیدوش^۱

چکیده

امروزه شاغل بودن زنان یکی از مسائلی است که در اجتماع مطرح است. زنان به علل گوناگونی به کار روی می آورند و حتی مجبور هستند علاوه بر مسئولیتهای خود در خانه و تربیت فرزندان، مسئولیت های اجتماعی را نیز پذیرا شوند. در این جاست که با گروهی به عنوان زنان شاغل روبه رو هستیم. این پژوهش با هدف تحلیل مردم شناختی کار و اشتغال زنان در غرفه های پارک لاله تهران و با روش ژرفانگر، مصاحبه های عینی و مشاهده مشارکتی با بهره گیری از نظریه های کارگرد گرایی، مبادله لویی اشتروس، و با انتخاب ۴۰ نفر از زنان به بررسی علل کار و اشتغال زنان پرداخته است. یافته‌های پژوهش مبنی بر این است که مشارکت زنان در بازار کار می‌تواند انگیزه‌های متفاوتی داشته باشد که با توجه به فرهنگ یا سطح سواد و طبقه اجتماعی متغیر می‌باشد که مهمترین انگیزه اشتغال زنان عامل اقتصادی است. کمک به بهبود وضعیت مالی در طبقات کم درآمد جامعه و متوسط، بالا بودن هزینه های زندگی و تنوع نیازها، از دلایلی است که زنان خانواده را خواسته یا ناخواسته به کار می کشاند. و در این میان زنان با پا گذاشتن بر عرصه کار به رفع نیازهای اقتصادی خود و خانواده پرداخته و این مهمترین عامل کارکردن زنان می باشد.

واژگان کلیدی: اشتغال زنان، فرهنگ کار، غرفه‌های پارک لاله، تحلیل مردم شناختی.

۱. استادیار و عضو هیات علمی دپارتمان مردم شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، تهران، ایران .
rashidvash@yahoo.com

یکی از عرصه های تحول زندگی اجتماعی در عصر جدید تغییرات و تحولات در زندگی زنان است. این تغییرات و تحولات خود دامنه وسیعی از تغییر باورها و انگاره های اجتماعی درباره زنان تا تغییر نقش های فردی خانوادگی و اجتماعی را در بر می گیرد. اشتغال زنان در این میان اهمیت و نقش ویژه ای دارد. یکی از وجوه اهمیت اشتغال زنان تأثیرات عینی و مشهود آن در عرصه اجتماعی از یک سوی و عرصه های فردی از سوی دیگر است. این ویژگی مهم موجب شده است که اشتغال زنان به مقوله ای تبدیل گردد که ابعاد اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و... به همراه داشته باشد. پدیده اشتغال زنان را از ضرورت های جامعه مدرن دانسته اند. این سخن حاکی از آن است که تحولات در برخی مفاهیم و ساختارهای اجتماعی، نقش اجتماعی زنان را دستخوش تغییر کرده است. (زعفرانچی، ۱۳۸۸؛ ۱۹) در گذشته زن غالباً نقش مادری و همسری را بر عهده داشته و به انجام امور می پرداخت. اگر هم در اموری مانند کشاورزی و دامداری و امثال آن شرکت داشته، دامنه چنین مشارکت هایی در حدی بسیار محدود منحصر به تأمین نیازهای خانواده بوده. اما با تغییر شرایط اقتصادی، اجتماعی و پیچیده تر شدن تقسیم کار، امروز زنان علاوه بر نقشهای فوق، پذیرای مسئولیتهای عمده نظیر اشتغال در بیرون از خانه باشند. اشتغال زنان با پیشرفت جامعه تغییر و تحول پیدا کرده است. ورود به صنعت اشتغال به زنان اثر گذاشته و آنان را از مشاغل سنتی به بخشهای صنعتی سوق داده است. نیل به افزایش مشارکت های آگاهانه سیاسی و اجتماعی در برنامه ریزی های توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور و گسترش آموزشهای فنی حرفه ای با میزان افزایش اشتغال زنان و مشارکت های اقتصادی آنان رابطه تنگاتنگ و درهم تنیده دارد. زن باید در تصمیم گیری ویژه در امور مربوط به توزیع کار و درآمد هزینه مشارکت بیشتری پیدا کند. آنچه در تحولات اخیر اشتغال زنان، بیشتر از هر نکته دیگر چشمگیر و قابل توجه می باشد، استقبال زنان از افزایش سطح تحصیلی و دسترسی به مشاغل جدید حرفه ای فنی می باشد. گرایش زنان و دختران به تحصیلات و تخصص های فنی و حرفه ای، فرصتی است که می توان با استفاده صحیح از آن مستقالات فعلی اشتغال را حل کرد. اشتغال زنان در مشاغل فنی حرفه ای و تولیدات صنعتی جدید رو به افزایش است. این امر نشان می دهد که زنان به تعدادی از مشاغل که تا زمانهای گذشته در قلمرو مردان بود، دسترسی پیدا کرده اند. (مدنی پور، ۱۳۸۵؛ ۵۲-۵۵) در سالهای اخیر کشور با نگرش جدیدی مورد توجه قرار گرفته است. مبنای این نگرش، زن تنها دریافت کننده نیست، بلکه تولید کننده، مشارکت کننده و... در فرایند توسعه می باشد. مسئله مشارکت های مردم در تعیین سرنوشت سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی خویش و نیز رفع تبعیض های ناروا و ایجاد امکانات عادلانه برای همه در تمامی زمینه های مادی و معنوی و دفع هر نوع محرومیت در زمینه تغذیه، مسکن و بهداشت تصریح شده است. همه این موارد بیانگر این است که تغییرات در زمینه های مختلف در سطح

هشتمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ الگوی پیشرفت؛ پیشبرانها، چالشها و الزامات تحقق؛ بیت دوم و بیت سوم خردادماه ۱۳۹۸

کشور صورت گرفته و گرایش ورود زنان به بازار کار تغییر یافته. بنابراین انتظار می رود با ادامه این روند در آینده میزان ورود زنان به بازار کار و افزایش مشارکت زنان در عرصه های مختلف خصوصاً در عرصه اقتصادی رو به افزایش باشد و تفاوت های میان زنان و مردان در این حوزه به نحوی متناسبی تغییر یابد. (توسلی-رفیعی خونانی، ۱۳۸۷؛ ۵-۳۳).

۲. بیان مسئله

هر چند از زمانی که در جامعه ایران زنان به طور رسمی قدم به محیط کار بیرون از خانه گذاردند، چندین دهه سپری می گردد، لیکن بسیاری از جوانب این تحول اجتماعی و فرهنگی، اقتصادی هنوز در پرده ابهام مانده است. این ابهام نقش کیفی زنان شاغل در اقتصاد، جامعه و تولید ملی از یک طرف و مشکلات و مسائل شخصی هر فرد از طرف دیگر، جایگاه حقوق اقتصادی آنها در محیط کار، خانواده و جامعه را در بر می گیرد. به طور کلی برای اشتغال زنان امکان دخالت داشتن چندین نیاز به صورت ترکیبی وجود دارد. زنان خانه دار دارای حوزه عمومی محدودی هستند و بیشتر اوقات خود را در حوزه خصوصی در کنار خانواده سپری می سازند. در حالیکه حوزه عمومی زنان شاغل گسترده تر و روابط اجتماعی آن را بیشتر میسر می سازد. این زنان دارای فعالیت های گسترده تری هستند که علاوه بر گسترش سرمایه اجتماعی فرد نیازهای روحی را نیز در بر می گیرند.

۳. پیشینه تحقیق

تحقیقات زیادی در زمینه اشتغال زنان به صورت کتاب و مقاله نوشته شده است. در کتاب زنان ایرانی و راه و رسم زندگی آنان که در سال ۱۳۸۳ که توسط کلویور رایس نوشته شده اشتغال زنان را چنین بیان می کند که: ضمن کارهای مربوط به داخل خانه بافتن و پشم ریزی، پختن نان، لبنیات و غیره برعهده آنان بود. زنان وابسته به طبقات پائین بنا بر نوع تولیدات منطقه زیستی خویش در کارگاه های خانوادگی مشغول کار و از این طریق به اقتصاد خانواده کمک می کردند. در کتابی دیگری که در سال ۱۳۸۳ با عنوان تاریخ تحولات اجتماعی ایران که توسط فوران جان نوشته شده وی کار زنان را هم در کشاورزی و هم در صنایع دستی می داند، البته میزان مشارکت زنان در تولیدات اقتصادی در روستا و عشایر بسیار بیشتر بوده و نمود بیشتری داشته است. زنان روستایی و عشایر در مزارع همپای مردان کار می کردند و نگهداری دام و تولیدات لبنی نقش هم سنگ مردان و گاهی نقش بیشتری داشتند. پژوهشی به عنوان تاثیر اشتغال زنان بر ساختار قدرت در خانواده های شهر ایوانکی در سال ۱۳۹۰ توسط سرکارخانم دکتر توسلی و خانم سعیدی به نگارش در آمده که نتیجه این تحقیق حاکی از آن است که میزان دسترسی زن

هشتمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ الگوی پیشرفت؛ پیشبرانها، چالشها و الزامات تحقق؛ بیت و دوم و سوم خردادماه ۱۳۹۸

و مرد به منابعی همچون در آمد و تحصیلات می تواند اقتدار به نفع هر یک از آنها را در خانواده افزایش دهد. افزایش اعتقاد به ایدئولوژی جنس گرایانه در زنان موجب می شود تا اقتدار به نفع مرد در خانواده افزایش یابد. و همچنین مشارکت زنان در تامین مخارج خانواده می تواند اقتدار به نفع زن را در خانواده افزایش دهد.

۴. چارچوب نظریه و روش تحقیق

برای انجام این پژوهش روش های متعددی مورد استفاده قرار گرفته است. به دلیل تنوع و دستاوردهای پژوهشی، سعی بر آن بوده که اطلاعات و داده های این پژوهش از طریق مناسب ترین روش ها جمع آوری شود. بنابراین از روش مردم شناسی ژرفانگر و تکنیک های مشاهده، مصاحبه و جستجوی اسناد و مدارک موجود برای پژوهش استفاده شده است. پژوهش حاضر از نوع تحقیقات میدانی است، در بخش های مختلف دیگر این پژوهش روش اسنادی و کتابخانه ای نیز مورد استفاده قرار گرفته است. در این پژوهش از نظریه کارکرد گرایی، مبادله لویی اشتروس استفاده شده است. مفهوم کارکرد گرایی در علوم اجتماعی از دو مفهوم ناشی شده است. اصل جامعیت واصل سودمندی. منظور از اصل جامعیت آن است که هر پدیده اجتماعی، جزئی در نظر گرفته می شود که درون یک محیط (کل) قرار میگیرد و منظور از اصل سودمندی آن است که هر پدیده اجتماعی باید دارای نوعی تأثیر گذاری باشد و به نوعی نیاز در جامعه ای که در آن به وجود آمده است پاسخ گوید. اصل سودمندی پاسخ به این سوال است که هر چیزی به چه کار می آید. به این ضرورت کارکرد گرایی نام داده اند. کارکردهای اجتماعی به صورتهای مختلفی تقسیم بندی شده اند. کارکرد آشکار و پنهان و یا کارکرد مناسب یا نامناسب. مالدینوفسکی کارکرد را پاسخ به نیاز اجتماعی می داند و آن را پیش از هر چیز پاسخی به نیازهای فردی و بیولوژیک معرفی می کند. مالدینوفسکی براساس کتاب یک نظریه علمی درباره فرهنگ، نیازها را به دو دسته تقسیم کرده است. نیازهای اولیه و نیازهای ثانویه. (فکوهی، ۱۳۸۳؛ ۱۶۰) بر طبق نظریه کارکرد گرایی که هر چیزی کارکردی دارد. کار زنان نیز کارکردهای مختلفی دارد، که اولین کارکرد آن سود (مزد) آن می باشد. در این تحقیق همچنین از نظریه مبادله استفاده شده است. زیرا نظریه مبادله، براساس سودگرایی و علاقه به بازار استوار است. نظریه مبادله آمیخته ای از اقتصاد سودگرایی انسان شناسی کارکردی و روان شناسی رفتاری است. (ادیبی - انصاری، ۱۳۹۱؛ ۲۴۲).

۵. نقش اقتصادی زنان در طول تاریخ

زنان اولین سفالگران هستند. اما زمانی که چرخ سفالگری اختراع شد این حرفه در اختیار مردان قرار گرفت. زنان علیرغم آنکه بانی بسیاری از صنایع مادر بودند، به مرور زمان این صنایع و سایر حرفه های

هشتمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ الگوی پیشرفت؛ پیشبرانها، چالشها و الزامات تحقق؛ بیست و دومین و سومین خردادماه ۱۳۹۸

کلیدی را به مردان سپردند و کارایی اقتصادی خویش را از دست دادند. در اثر گسترش وسعت اجتماعات، نیاز انسانها به ابزار و مواد مصرفی بیشتر شد و لذا تولیدات خانگی تکافوی نیاز جمع را نمی‌کرد. ناگزیر چرخ‌ها و ابزارهای پیشرفته‌تری اختراع و ایجاد گردید که بیرون از خانه‌ها در کارگاهها و مراکز صنعتی به کار گرفته شد. زن به دلیل اشتغال تمام وقت به امر زایش، تغذیه کودک و اداره خانه نتوانست همراه این ابزارها از خانه بیرون رود، مرد که همواره مشغول به امور خارج از خانه بود، این مشاغل را در انحصار گرفت. (دورانت، ۱۳۹۶؛ ۳۱) کار زن در عصر شکار این بود که هنگامی که مرد به شکار میرفت با چنگال خود زمین پیرامون چادر را می‌کاوید تا مگر چیزی قابل خوردن به جنگ آورد. همین کار انسان را از مرحله شکار وارد مرحله کشاورزی کرد. کار کردن زن در مزرعه موجب شد تا او در کشاورزی مهارت و تخصصی پیدا کند و به جای گردآوری حبوبات خود به کاشتن دانه بپردازد. مردان هم کوشش کردند تا ابزارهای کشاورزی از قبیل داس سنگی و کج بیل بسازند. زنان به تدریج توانستند حیوانات را رام کنند و از آنها علاوه بر موارد دیگر به عنوان نیروی کار نیز استفاده کنند. (جاراللهی، ۱۳۷۱؛ ۲۵۰-۲۶۷) رعد و برق و با برهم زدن سنگ‌های آتش زنه باعث ایجاد شعله‌های آتش شد و شعله آتش برای استفاده از روشنایی یا پخش غذا یکی از وظایف زنان به شمار می‌رفت. بنابراین نقشی که آتش در استخراج فلز دور طبخ غذا داشت خود یکی از عوامل بسیار مهم تمدن بوده است. با برتری‌هایی که زن در امور اقتصادی، خانوادگی، اجتماعی و سیاسی به دست آورد دوره ای در زندگی بشر به نام عصر مادر سالاری (مادر شاهی) آغاز شد. این دور زمانی شروع شد که انسان به امر کشاورزی و بر خورداری بیشتر از زمین آگاهی یافت. در این دوره واحد خانواده به طایفه مادر تعلق داشت. شوهر وارد خانواده زن می‌شد و در صورت ناتوانی و داشتن معایب دیگر، زن می‌توانست او را طرد کند. و هر کس به طایفه مادری خود پایبندی نشان می‌داد. دفاع از قبیله در برابر دشمنان تنها وظیفه مردان بود که با همه اهمیتش در برابر وظایف زنان برجستگی لازم را نداشت. دوران زن سالاری در فلات ایران با وجود شباهتهایی که با جوامع دیگر داشته از ویژگی‌های خاص برخوردار بوده است. پس از گذشت هزاران سال از دوره برتری زن و پس یک دوره تساوی قدرت بین زن و مرد عصر مرد سالاری (پدر شاهی) آغاز شد که تا به امروز به گونه ایی ادامه دارد. (جاراللهی، ۱۳۷۱؛ ۲۵۰-۲۵۷) برای اکثریت عظیم جمعیت در جوامع ما قبل صنعتی و بسیاری از مردم در جوامع سوم، فعالیت‌های تولیدی و فعالیت‌های خانگی از یکدیگر جدا بودند. تولید یا در خانه، یا در نزدیکی آن انجام می‌شد. در اروپای سده‌های میانه همه اعضای خانواده در اکثر کارها با هم مشارکت داشتند. دختران بزرگتر و مادران کار نخ ریستن و پدران کار بافتن را انجام می‌دادند. زنان و کودکان با مردان در کار خیاطی، کفافی و نانوائی کار می‌کردند، و همین عامل باعث شده بود که زنان در فرایندهای اقتصادی نقش داشته باشند و اغلب دارای نفوذ قابل ملاحظه‌ای در درون خانواده بودند. (راوندی، ۱۳۸۱؛ ۲۶۶-۲۸۸).

۵. جایگاه زن در اسلام

یکی از عالی‌ترین برنامه‌های اسلام که این دین را سرآمد تمام ادیان قرار داده است، از بین بردن تمام بی‌عدالتی نسبت به زن بوده است. اسلام بنیان برتری طلبی‌های قومی، نژادی، جنسی و مالی را ویران نمود و تمام انسان‌ها را از مرد و زن غنی و فقیر عرب و عجم سیاه و سفید زشت و زیبا را در یک صف قرار داد. این دین آسمانی تنها ملاک برتری را تقوا و ارزش‌های معنوی و فضایل اخلاقی دانسته است. خداوند متعال در قرآن می‌فرماید: ای مردم ما شما را از یک مرد و زن آفریدیم و شما را تیره‌ها و قبیله‌ها قرار دادیم تا یکدیگر را بشناسید. گرمی‌ترین شما نزد خداوند با تقواترین شماست. در طول تاریخ زنان بسیاری بوده‌اند که قله‌های ترقی را در نوریدند و به عنوان زنان نمونه و الگو معرفی شده‌اند. از دیدگاه اسلام زن می‌تواند به مقام و منزلتی برسد که غضب و رضایت او غضب و رضای الهی را در پی داشته باشد. چنان‌که در حدیثی از رسول گرامی اسلام (ص) درباره حضرت فاطمه (ص) آمده است همانا خداوند از غضب فاطمه غضبناک و از خشنودی او خشنود می‌شود. در دین اسلام به زنان حق دخالت در امور اجتماعی سیاسی و فرهنگی داده شده است. اما مشروط به حفظ عفاف و پاکدامنی و حریم انسانیت. اسلام از طرفی با حضور بی‌قید و شرط زنان در تمام امور و از بین رفتن حریم‌های اخلاقی مخالفت کرده و از طرفی برای فعالیت‌های ضروری اجتماعی با حفظ عفت مانعی ایجاد نکرده است و راه اعتدال که سعادت آنان را در پی دارد در پیش روی آنان قرار داده است. با بررسی تاریخ گرانمایه اسلام در می‌یابیم که اسلام هیچ‌گاه زنان را از حضور در امور فوق‌منع نکرده بلکه در برخی مسائل مانند حج آن را واجب شمرده و در بسیاری از موارد آن را مجاز دانسته است. در متن تاریخی و روایی موارد زیادی از حضور زنان در عرصه‌های اجتماعی سیاسی و فرهنگی در زمان رسول خدا (ص) و بعد از آن در زمان ائمه معصومین بیان شده است.

۶. دیدگاه اسلام در مورد اشتغال زنان

اصل اول: در اسلام مسئولیت‌تأمین اقتصادی خانواده بر عهده مرد است. این بدین معنی است که اسلام اصل اقتصادی را برای زنان قائل شده است. یعنی زنان هم مالک کار و تولید خود بوده و هم هیچ‌گونه مسئولیتی در برابر اقتصادی خانواده ندارند و حتی می‌توانند در مقابل کار و خدمتی که در خانه انجام می‌دهند از همسر تقاضای مزد و حقوق کنند که پرداخت آن هم بر مرد واجب است زنان و مردان هر کدام با شرایط جسمانی و صفات روحی خود شایستگی انجام کار را دارند و خواهان شغلی با شرایط متناسب خویش می‌باشند که به تنهایی حق کار و تملک دارند.

هشتمین کنگره‌س الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ الگوی پیشرفتمیشرانها، چالش‌ها و الزامات تحقق؛ بیست و دوم و بیست و سوم خردادماه ۱۳۹۸

اصل دوم: زنان با تمام آزادی که اسلام برای آنان قائل شده است در ورود اشتغال به سه مورد مستثنی شده‌اند و این به این علت است که در این مورد تکلیفی بر دوش آنان گذاشته نشده است. این مشاغل عبارتند از قضا، جهاد، افتاء

اصل سوم: در اسلام به چهار نکته اساسی در مورد شرایط اشتغال زنان اشاره شده است که عبارتند از:

- مصلحت جامعه: در واگذاری شغل به زنان باید دقت کرد که چه پیامدهایی در جامعه خواهد داشت آیا تاثیر مثبت و مفیدی دارد و به حرکت جامعه به سوی پیشرفت کمک می‌کند و یا تاثیر منفی و مخربی خواهد داشت و موجب رکود و تزلزل اخلاقی در جامعه خواهد شد.
- مصلحت خانواده: از آنجا که قداست و استواری خانواده در جامعه اسلامی با ارزش و مهم می‌باشد و باید از آن پاسداری کرد اشتغال زنان و مادران در خارج از خانه نیز باید در راستای تحقق این اصل قرار گیرد نه اینکه باعث تزلزل خانواده گردد که اگر چنین شود اشتغال زن با مشکل روبرو است.
- شرایط و مسائل فردی: در واگذاری شغل به زنان باید به مصالح شخصی او نیز توجه شود که آیا زن با انتخاب این شغل توانایی انجام آن را دارد یا خیر؟ یا با این شغل رشد می‌یابد یا دچار عقب ماندگی می‌شود و آیا این شغل با توانمندی‌ها و قابلیت‌های او سازگاری است یا خیر؟
- لحاظ کردن اولویت‌ها در واگذاری کار به مرد و زن: در واگذاری کار به افراد باید به راندمان کاری و امکانات و توانای‌های افراد توجه شود که آیا زن متناسب تر است یا مرد که این بستگی به شرایط شغل‌ها دارد. (برگرفته از سایت خبرگزاری بین المللی قرآن-ایکنا)

۷. مدنیت و تمدن

با آغاز تمدن در شرق و وجود تمدن‌های بزرگ همچون ایران، بابل، چین، مصر و ژاپن، جایگاه زنان تا حد اداره قبایل، قضاوت و مشورت، حاکمیت فرمانروایی و حضور در مجامع دینی ارتقا یافت و در امور اقتصادی نیز آنان به همین نسبت شان بالاتری یافتند. از جمله در ایران بخش اعظم ترقی اقتصاد ابداع نظام نوین کشاورزی و دام پروری، فعالیت در عرصه صنایع دستی و تجارت و مشاغلی چون نگهبانی آتش مقدس در آتشکده، وکالت و قضاوت در دادگستری به عهده آنان بوده است. همچنین در تمدن بابل و مصر، زنان از حق مالکیت و خرید و فروش از محل درآمد خود، فعالیت در عرصه بازرگانی، منشیگری و صنایع برخوردار بودند و تنها در چین با استقرار حکومت ملوک الطوائفی، زنان در امور اقتصادی تنزل درجه پیدا کردند. در مقایسه با این دوره، یعنی آغاز تمدن و مدنیت، در مغرب زمین، تمدن‌های یونان و روم با ویژگی‌هایی شکل گرفت. این عصر آغاز دوره پدرشاهی و تدوین قوانین ناظر به امور جنسی به دست مردان بود و در قیاس با مشرق زمین سیری قهقرایی به شمار می‌آید. البته در برهه‌های تاریخی، از جمله دوره‌های ظهور ادیان الهی در مشرق زمین تغییرات شگرفی در نگرش به زنان پدید آمد

هشتمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ الگوی پیشرفت؛ پیشبرانها، چالشها و الزامات تحقق؛ بیست و دوم و بیست و سوم خردادماه ۱۳۹۸

ظهور اسلام در شرق، هم زمان با قرون وسطا در غرب نیز در همه عرصه ها از جمله در حوزه حضور اقتصادی جایگاه متفاوتی برای زن شرقی در مقایسه با مغرب زمین رقم زد. (بنی جمالی، ۱۳۹۳؛ سایت پایگاه تحلیلی تبیینی برهان)

۸. تاریخچه ورود زنان به بازار کار

همزمان با انقلاب صنعتی زنان که تا پیش از این به دلیل تفاوت‌های فیزیولوژیک و زیست شناختی و قدرت بدنی کمتر در فعالیت های یدی پایین تر به کار گرفته می شدند، با ورود ماشین به صحنه تولید وضعیتی تقریباً برابر با مردان یافتند. این روند در اواخر قرن ۱۹ توجه سرمایه داران و صنایع را به نیروی کار زنان و به شمار آوردن آنان را در معادلات اقتصادی جلب کرد. از دیگر دلایل استفاده از زنان از سوی کار فرمایان می توان به موارد ذیل اشاره کرد.

۱. امکان پرداخت دستمزد کمتر به دلیل عدم آموزش و نبود سرمایه انسانی لازم
۲. استفاده از زنان در وضعیت های اضطراری همچون جنگ به جای مردان کارگر
۳. استفاده سیاسی از زنان برای ایجاد شکاف بین سندیکاهای کارگری و عدم اجازه ورود به آنان در

این سندیکاها

۴. استفاده از زنان برای کارهای موقت فصلی که نیازمند مهارت و تخصص خاصی نبود
۵. به کارگیری نیروی عظیم کار زن در بخش هایی که مردان کار در آن بخش ها را در شان خود نمی دیدند. (بنی جمالی، ۱۳۹۳؛ سایت پایگاه تحلیلی تبیینی برهان)

قرن نوزدهم را می توان قرن حضور نظام مند زنان در مشاغل دولتی و خصوصی نامید. با آغاز انقلاب صنعتی و افزایش ظرفیت های شغلی، زنان به گفته مارکس تحت فشار شرایط و نه براساس انتخاب کار و اقتصاد شدند. نظام سرمایه داری با تأکید بر کاهش هزینه ها موجب راندن بخش هایی از نیروی کار به حاشیه یا بازار جانبی کار می گشت که معمولاً زنان از رانده شدگان به این بخش بودند. در قرن نوزدهم یکی از مهم ترین مشاغل زنان، حضور آنان در صنعت نساجی و پوشاک بود. هرچند بنا به گفته هلنا وتزاک خدمات بخش های خانگی، مانند پرستاری، آشپزی، معلمی و مشاغل از این دست، طیف گسترده ای از نیروی زنان را در برمی گرفت؛ اما آنچه نمود ویژه ای داشت، کار زنان در صنعت پوشاک و تزئینات لباس بود؛ به گونه ای که در سال 1871 حدود یک میلیون زن انگلیسی در این بازار اشتغال داشتند. سرمایه داری در مرحله پیشرفته تر، به تقویت بخش خدمات و سیستم اداری خود ناگزیر شد، که با اختراع ماشین تحریر و توسعه نظام های اداری، زنان به این دست مشاغل روی آوردند، و در پایان قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم حدود صد هزار نفر از زنان در کشورهای صنعتی مشغول به کار در این حوزه بودند امکان تحصیل در مقاطع بالاتر و رشد ش هرنشینی راه های جدیدی را پیش روی زنان گشود؛

هشتمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ الگوی پیشرفت؛ پیشبران ما، چالش‌ها و الزامات تحقق؛ بیست و دوم و بیست و سوم خردادماه ۱۳۹۸

چنان که رشد زنان تحصیل کرده در سال‌های آغازین قرن بیستم بسیار چشمگیر بود و از شش درصد در سال ۱۹۰۰ به پانزده درصد در سال ۱۹۲۰ رسید. در سال ۱۹۰۳ نخستین اتحادیه‌های کارگری زنان در آمریکا به رهبری جین آدامز، مری مک‌داول و آلیس هامیلتون و چند تن دیگر از فعالان کارگری، با عنوان لیگ اتحادیه‌های بازرگانی زنان ایجاد شد که برای بهبود وضعیت کار زنان و دستمزدها فعالیت می‌کردند. در این میان نیز سرمایه‌داری به صورت مختلف کوشید تا آگاهی‌های اجتماعی و سیاسی زنان را، که با لطمه به گسترش حضور آنها در بازار کار می‌انجامید، افزایش دهد، و با تبلیغاتی که گاه رنگ تناقض داشت، آنان را به سطوح بالاتر اشتغال و سیاست فراخواند. از سوی دیگر، تحریکات فمینیستی، گسترش شهرنشینی و ارتقای تکنولوژی، تسهیلاتی را برای کنش اجتماعی زنان فراهم می‌آورد که با کاهش کار خانه، بچه‌داری و سقوط محبوبیت خانواده هسته‌ای، زمان لازم را برای کار خارج از خانه زنان ایجاد می‌کرد. به تدریج زنان شاغل در بخش‌های مختلف اقتصادی وارد اتحادیه‌های کارگری صنفی و حرفه‌ای شدند یا انجمن‌های خاص زنان را تشکیل دادند که اگر چه دلیل افزایش توان آنها در ورود به عرصه اجتماعی و سیاسی تلقی می‌شد، در حقیقت تنها در پی رفع تناقض‌ها و فاصله حقوقی و دستمزدی میان زنان و مردان صورت گرفته بود. ورود ابتدایی زنان به بازار کار، که در پی تشویق‌های روزافزون بازار سرمایه صورت می‌گرفت، به دلیل عدم توان لازم و مهارت کافی زنان برای رویارویی با مشاغل صنعتی و خدماتی، به پذیرش زنان از جانب کارفرمایان با دستمزدهای اندک و در مشاغل ثانوی انجامید. این مسئله با جنبش اجتماعی زنان همگام شد، و پدیده‌ای به نام فمینیسم که خود از نحله‌های فکری تأثیرگذار قرن معاصر به شمار می‌آمد، بستر حضور زنان را در بازار کار فراهم ساخت، و این نیروی تهیه‌ی شده و با انگیزه به چرخه اقتصادی رونقی دو چندان بخشید. فمینیسم در کنار مکاتب بزرگ‌تر قرار گرفت و نظام‌های جدیدی از شاخه‌های متفاوت فمینیستی با این نحله‌ها شکل گرفت، که برای بررسی بهتر فرایند اشتغال زنان در لایه‌های اجتماعی، به برخی از این ترکیبات فمینیسم و ایسم‌های دیگر اشاره می‌شود. (فرهمنده، ۱۳۸۸؛ ۱۳۲)

۹. موقعیت جغرافیایی پارک لاله تهران

پارک لاله در ناحیه ۲ منطقه ۶ شهر تهران قرار دارد. این محله از شمال به خیابان فاطمی، حد فاصل خیابان کارگر تقاطع ولیعصر، از جنوب به بلوار کشاورز، حد فاصل تقاطع خیابان کارگر شمالی تا میدان ولیعصر، از شرق به خیابان ولیعصر، حد فاصل خیابان فاطمی تا میدان ولیعصر و از غرب به خیابان کارگر شمالی، حد فاصل خیابان فاطمی تا تقاطع بلوار کشاورز منتهی می‌شود. پوشش گیاهی اصلی این پارک ۷۷۱ گونه چنار کاج و اقاویا را تشکیل می‌دهد. طراحی پارک عبارت از پارک ژاپنی که به سبک پارک ژاپنی آب نما نرهای مارپیچ دارد، محوطه میزهای شطرنج، آب‌نمای بزرگ پارک، زمین کودکان، کتابخانه

هشتمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ الگوی پیشرفت؛ پیشبرانها، چالشها و الزامات تحقق؛ بیست و دومین و سومین خردادماه ۱۳۹۸

و زمین ورزشی در بسکتبال و اسکیت در ضلع شمالی است. در جنوب غربی پارک مسجدی دایر است که با الهام از معماری اسلامی ساخته شده است. مجسمه‌ها تندیس‌های متعددی نیز در این پارک وجود دارد که معروفترین آنها مجسمه خیام و ابوریحان بیرونی است. به دلیل وجود ورزشگاه‌های متعدد در خیابان حجاب علاوه بر ساکنین محلی سایر شهروندان نیز از فضای ورزشی پارک استفاده می‌کنند، بطوری که به خصوص اضلاع شمالی پارک کارکردی کاملاً ورزشی یافته است. پیش از این غرفه‌های خدماتی و تفریحی شامل چند کافی‌شاپ، مرکز ارائه خدمات کامپیوتر و اینترنت مرکز ارائه خدمات عکاسی و فیلمبرداری در جنوب غربی و همچنین غرفه‌های فروش صنایع دستی و محصولات فرهنگی در قسمت شمال غربی پارک دایر شده است. حوزه هنرهای معاصر تهران، در حاشیه غربی پارک لاله قرار دارد. این موزه در مهرماه ۱۳۵۶ با مساحتی حدود ۸۵۰۰ متر افتتاح شد. ساختمان موزه، خود اثری هنری است که هنر معاصر ایران و بخشی از تاریخ هنر مدرن جهان را نمایندگی می‌کند. در ضلع شمال غربی پارک لاله یکی دیگر از موزه‌های مهم تهران قرار دارد، موزه فرش که در بهمن سال ۱۳۵۶ افتتاح شده است. ساختمان موزه فرش ایران، معماری چشمگیری دارد و آذین‌های نمای بیرون آن شبیه به دارقالی است. سطح نمایشی موزه شامل دو تالار است که برای نمایش انواع قالی‌های دستباف و گلیم از آن استفاده می‌شود و مساحتی برابر ۳۴۰۰ متر مربع را دربر می‌گیرد. فتحعلی شاه قاجار در شمال محدوده فعلی پارک لاله امارتی ساخت و محمد شاه بنایی به آن افزوده و میدان اسب دوانی را در جلو احداث کرد. در سال ۱۲۹۹ قمری به دستور ناصرالدین شاه باغی زیبا موسوم به باغ شاه به همراه چندین عمارت و یک استخر بزرگ در آن ساخته شد. قسمت شمالی میدان برای تاسیسات فرهنگی و عام المنفعه و قسمت جنوبی آن برای فضای سبز در نظر گرفته شد. طرح پارک به وسیله ژوفه، طراح معروف فرانسوی و برخی طراحان ایرانی تهیه و عملیات اجرایی به شهرداری تهران واگذار شود. (بهزادفر، ۱۳۹۲؛ ۲۸۷) در شمال غربی پارک لاله، بازارچه خود اشتغالی لاله قرار دارد. این بازارچه سابقاً پارکینگ موزه فرش بوده و در سال ۱۳۶۸ توسط وزارت کار امور اجتماعی اجاره و به افرادی که دارای مهارتی بوده‌اند، جهت کسب و کار واگذار شده است. از سال ۱۳۸۰ این وزارتخانه از اداره بازارچه دست کشید و به دنبال آن شهرداری با غرفه‌داران بر سر گرفتن این محوطه اختلاف افتاد. از آن پس امور بازارچه به صورت خودگردان و تحت مسئولیت شورای غرفه‌داران اداره می‌شود. این بازارچه که محل فروش اقلام و کالاهای مختلف و عرضه آثار هنری، صنایع دستی، فعالیت‌های تولیدی و خدماتی مختلف است، محل مراجعه اهالی محله‌های کشاورز غربی فاطمی شریعتی و دانشگاه تهران است. شهرداری تهران قصد دارد در این منطقه پارکینگی احداث کند اما در حال حاضر در مالکیت آن محل اختلاف است.

۱۰. یافته‌های پژوهش

هشتمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ الگوی پیشرفت؛ پیشبران ما، چالش‌ها و الزامات تحقق؛ بیست و دوم و بیست و سوم خردادماه ۱۳۹۸

در این قسمت با توجه به داده‌های گردآوری شده، به بررسی سؤالات تحقیق و تجزیه و تحلیل آنها پرداخته شده است. غرفه‌های پارک لاله در سال ۱۳۶۸ توسط شهرداری زیر نظر وزارت کار تشکیل شد. و غرفه‌هایی را به صورت رایگان به منظور اشتغال و ایجاد امنیت کاری در اختیار زنان بی سرپرست و یا بد سرپرست که تقاضا نامه پر کرده اند قرار می دهند. این افراد در غرفه‌ها تولیدات شخصی خود را از جمله پوشاک، صنایع دستی، شیرینی، ... یا محصولات کارخانه‌ها و تولیدی‌های مختلف برای فروش عرضه می کنند و از طریق فروش این اجناس به امرار معاش می پردازند. این غرفه‌ها از طرف شهرداری زیر نظر وزارت کار برای خانواده‌های بدون سرپرست و کسانی که از مالی در وضعیت خوبی برخوردار نبودند می توانستند از این غرفه‌ها استفاده کنند. در این صورت هر شخصی به شهرداری محل سکونت خود مراجعه کرده و شهرداری این افراد را به بخش امور بانوان معرفی می کنند. در این بخش، متقاضیان بعد از پر کردن فرم و جواب دادن به یک سری از سؤالات، به ترتیب غرفه‌ها را در اختیار آنها قرار می دادند. ۱۵ روز غرفه‌ها را به مراجعین می دادند و بعد از اینکه مدت آنها به اتمام رسید به مراجعه کننده بعدی می دادند. از سال ۱۳۸۵ به بعد این غرفه‌ها از زیر نظر وزارت کار رها شد و به دست شهرداری افتاد. در قدیم استقبال مردم بیشتر بود و فروش هم در سالهای گذشته به مراتب بهتر بود. هر ساله در این غرفه‌ها در اعیاد خاصی جشنواره‌هایی از جمله جشنواره غذا، صنایع دستی، همچنین کانون قرآن در ماه رمضان توسط شهرداری برگزار می شود. مسئله اشتغال زن پدیده‌ای است که جامعه ایران در نیمه دوم قرن حاضر با آن مواجه شده است و هر روز بر تعدادی زنانی که تمایل به اشتغال در بیرون از منزل دارند افزوده می شود و کار زن جنبه مختلف زندگی آنها را تحت تأثیر قرار می دهد. یکی از معیارهای مهمی که در جوامع امروزی برای تعیین جایگاه زن در اجتماع وجود دارد، میزان مشارکت زنان در جامعه و زندگی اقتصادی است. یکی از مراکزی که زنان در آن کار می کنند غرفه‌های پارک لاله است که برخی از زنان به شغل فروشندگی، لباس، صنایع دستی و همچنین کالاهایی که توسط خودشان تولید می شود می پردازند. باید گفت که مشارکت زنان در بازار کار می تواند انگیزه‌های متفاوتی باشد. صاحب نظران انگیزه اقتصادی و روانی را در اشتغال مهم می دانند و سپس استقلال طلبی و حضور در اجتماع است که زنان را به بازار می کشاند، کسب رتبه‌های بالا در عرصه اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، توسط زنان، نشانگر قابلیت و خلاقیت این قشر توانمند است. همانطور که در یافته‌های پژوهش مشخص گردیده است عوامل متعددی از جمله تحصیلات و تخصص در حرفه کاری خود و صنعت اقتصادی و موقعیت اجتماعی بر میزان مشارکت زنان در بازار کار مؤثرند که علیرغم موانع حرکت زنان در جامعه سنتی و مرد سالار ایران موفق شده اند در وضعیت اقتصادی و مشارکت در خانواده و جامعه نقش بسزایی در بازار کار ایفا نمایند. امروزه با تغییر نگرش جامعه نسبت به کار زنان و پدید آمدن امنیت شغلی

هشتمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ الگوی پیشرفت؛ پیشبران ما، چالش‌ها و الزامات تحقق؛ بیست و دوم و بیست و سوم خردادماه ۱۳۹۸

حداقلی برای آنها و با توجه به افزایش سطح و تحصیلات در حد دانش‌آموختگان زن به ویژه در مقطع آموزش عالی انتظار می‌رود که میزان مشارکت در عرصه نیروی کار زنان افزایش یابد.

در این پژوهش با ۴۰ نفر از زنان شاغل مصاحبه شده است.

پاسخ به سوال های پژوهش :

• چه عاملی باعث گرایش زنان به اشتغال می‌شود؟

بر طبق یافته‌های پژوهش می‌توان گفت: که مشارکت زنان در بازار کار می‌تواند انگیزه‌های متفاوتی داشته باشد که در میان افراد گوناگون است و با توجه به فرهنگ یا سطح سواد و طبقه اجتماعی آنان متغیر است. نتایج بررسی انجام گرفته، مهمترین انگیزه اشتغال زنان را عامل اقتصادی استخراج کرده است. همچنین، زنان برای امرار معاش و تامین نیازهای روانی و مالی خود به کار می‌پردازند. عده‌ای از زنان با روی آوردن به کار با پر کردن اوقات فراغت خود و همچنین با برقراری ارتباط و تعامل با دیگران خلاء روحی و روانی خود را پر می‌کنند. و این باعث می‌شود که با روحیه شادابی به زندگی خود بپردازند. برخی خانواده‌ها دلیل اشتغال را استقلال‌طلبی می‌دانند. که امروزه در اثر گسترش حقوق فردی و توسعه ارتباطات جمعی و کسب استقلال مالی وارد بازار کار می‌شوند. برخی از زنان تصور می‌کنند که با داشتن حقوق و سرمایه، می‌توانند به استقلال مالی برسند. و برخی دیگر حضور در اجتماع را راهی برای کسب منزلت و آگاهی اجتماعی تلقی کرده و آن را انگیزه مهمی در اشتغال خود دانسته اند. از خانم ۳۰ ساله که دارای مدرک کارشناسی و به فروش پوشاک در غرفه‌ها مشغول بود در مورد این سؤال اینچنین جواب می‌دهد. روابط با مردم را دوست دارم و اینکه می‌خواستم در اجتماع حضور داشته باشم. شغل اول من نویسندگی است چون می‌خواستم کتاب‌هایی را بنویسم و خودم پولش را درآورم. چون هر ماه باید پول آن را کلی بدهیم کسی ما را حمایت نمی‌کنند و کتابهایی که می‌فروشیم قیمت آن ۴۵۰۰ تومان است و ۴۰ تا ۵۰ درصد آن را کم می‌کند. هزینه‌های آن پای خودم است. پوشک را از بازار می‌گیرم و خودم آن‌ها را درست می‌کنم. و ۶ سال سابقه کاری در این غرفه‌ها را دارم. متأسفانه مردم دید خوبی نسبت به ما ندارند و به عنوان دست فروش نگاه می‌کند و به ما ترحم می‌کنند.

• چرا زنان، کار در غرفه‌ها را انتخاب می‌کنند؟

برخی از خانواده‌ها می‌گویند: به خاطر آزاد بودن ساعات کاری وارد این کار شدند. و عنوان می‌کنند که هر وقت که بخواهیم می‌آییم و می‌رویم و کار دست خودمان است و کسی به ما امر و نهی نمی‌کند. دیگر آنکه چون در این مکان همه خانم‌ها هستند راحت‌تر می‌توانیم با یکدیگر ارتباط برقرار کنیم و برخی دیگر از خانم‌ها برای کسب درآمد بیشتر کار در غرفه‌ها را به عنوان شغل دوم خود انتخاب می‌کنند، و برخی دیگر برای اینکه به امور خانه و فرزندانشان کمک کنند دو روز در هفته در این مکان به فعالیت می‌پردازند.

هشتمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ الگوی پیشرفت؛ پیشبران ما، چالش‌ها و الزامات تحقق؛ بیست و دوم و بیست و سوم خردادماه ۱۳۹۸

- رشد اقتصادی چه نقشی در تداوم کار زنان در غرفه‌ها داشته است؟

طبق یافته‌های پژوهش می‌توان گفت: که براساس تورم اقتصادی و افزایش نرخ اقلام از مسکن، تغذیه و غیره ... زنان را مجبور به کار می‌کند و در بعضی موارد شاید تجملی شدن زندگی‌ها باعث تداوم کار زنان می‌شود.

دوم اینکه اگر در غرفه‌ها سرمایه‌گذاری شود، تولیدات داخلی افزایش پیدا کرده و به سطح خودکفایی می‌رسد و کالاهای مرغوب‌تری تولید می‌شود بنابراین در امر تولید اثر می‌گذارد و انگیزه اشتغال زنان را بالا می‌برد.

سوم اینکه رشد اقتصادی، منجر به مشاغلی می‌شود که با روحیه و توانمندی‌های زنان سازگارتر است و مسلماً حقوق بیشتری را نیز دریافت می‌کنند. رضایت از کار و زندگی بستگی به میزان ثمره‌ای دارد که تا چه حد استعدادها، علایق و خواسته‌های خود را از آن کار بدست می‌آورند و اگر نوع کار با سبک زندگی سازگار باشد در مسیر ایفای نقش زنان، مشکلات و موانع، محدودیتهای مختلف پیش نیاید سازگاری با شغل موجب انبساط روحی شده و تداوم کار زنان را به دنبال می‌آورد.

- اشتغال زنان چه نقشی در سطح خانوادگی آنها دارد؟

اشتغال زنان با هر سطح تحصیلات سبب می‌شود که آنها در محیط اجتماع پررنگ شوند. قرار گرفتن زنان به عنوان مهره‌های اجتماع و هم کمک به چرخ اقتصاد جامعه می‌کند. و هم در بالا بردن سطح اطلاع زنان و بالا بردن حس همکاری و ایجاد اعتماد به نفس و عزت در آنان می‌شود در همین راستا با بالا رفتن روحیه همکاری، و استقلال مالی، اعتماد به نفس، جایگاه ویژه‌ای در خانواده پیدا خواهند کرد.

- تحصیلات چه نقشی در اشتغال زنان دارد؟

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که زنان با تحصیلات بالا و مهارت‌هایی که در رشته خود دارند کالاهایی را که خود تولید می‌کنند در غرفه‌ها به فروش می‌رساند اما تجربه زنان کارآفرین ثابت کرده است که بدون تحصیلات عالی هم می‌توان به رشد اقتصادی جامعه و کمیت و کیفیت تولید رسید. همچنین حضور زنان در عرصه‌ی تحصیلات در بازار کار موجب رشد اقتصادی آنها خواهد شد، پر واضح است که هر چقدر، زنان تحصیلات عالی و تخصص داشته باشند و تخصص‌های لازم جهت کسب مشاغل بالاتر را آموخته باشند شرایط بهتری در اقتصادی کشور ایجاد خواهد کرد.

- اشتغال زنان چه نقشی در سطح خانوادگی آنها دارد؟

اشتغال زنان در خارج از منزل از نظر اقتصادی در خانواده و موقعیت تحصیلی فرزندان و جنبه‌های روحی زنان و فراهم کردن امکانات بهتر زندگی و رفاه بیشتر و مشارکت در اداره منزل تأثیر مثبت داشته است و لذا اشتغال زنان باعث افزایش آگاهی اجتماعی و روحیه اعتماد به نفس، رشد اشتغال فکری و کمک به درک مسائل خانواده و حل مشکلات می‌شود. در بعد فرهنگی - اجتماعی، زنان شاغل، معمولاً نسبت به

هشتمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ الگوی پیشرفت؛ پیشبرانها، چالشها و الزامات تحقق؛ بیست و دوم و بیست و سوم خردادماه ۱۳۹۸

زنان خانه‌دار قدرت بالایی در تجزیه و تحلیل مسائل اجتماعی دارند. زنان شاغل، اعتبار اجتماعی بیشتری نسبت به زنان خانه‌دار دارند که این اعتبار اجتماعی یک نوع پرستیژ اجتماعی را در آنان ایجاد می‌کند، سطح مهارت‌ها و دانش اجتماعی آنان را ارتقاء می‌دهد، از لحاظ فرهنگی چون با افزایش معلومات و دانش می‌توانند در اعتلای فرهنگ عمومی نیز مفید باشند.

• زنان فروشنده جزء کدام قشر اجتماعی محسوب می‌شوند؟

با توجه به یافته‌های پژوهش می‌توان گفت که بیشتر زنان در طبقه متوسط و پایین جامعه هستند. لذا انگیزه اصلی ورود زنان به بازار کار مسائل اقتصادی عنوان شده است. امروزه علاوه بر انگیزه اولیه زنان طبقه متوسط و زنان طبقه پایین نه تنها برای بهبود وضعیت اقتصادی بلکه برای کسب موقعیت‌های فردی و به دست آوردن موقعیت اجتماعی مناسب و سایر امتیازاتی که اشتغال به همراه دارد به کار از خارج از منزل تمایل پیدا می‌کنند.

نتیجه گیری

مشارکت زنان در بازار کار می‌تواند انگیزه‌های متفاوتی داشته باشد که در میان افراد گوناگون است. که با توجه به فرهنگ یا سطح سواد و طبقه اجتماعی متغیر است که براساس پژوهش انجام گرفته مهمترین انگیزه اشتغال زنان عامل اقتصادی است. که کمک به بهبود وضعیت مالی، خصوصاً در طبقات کم‌درآمد جامعه و متوسط و بالا بودن هزینه‌های زندگی و تنوع نیازها از دلایلی است که باعث اشتغال زنان می‌گردد. و عده‌ای از زنان با روی آوردن به کار با پر کردن اوقات فراغت خود و همچنین با برقراری ارتباط و تعامل با دیگران خلاء روحی و روانی خود را پر می‌کنند. و این باعث می‌شود که با روحیه شادابی به زندگی خود بپردازند. برخی خانمها دلیل اشتغال را استقلال‌طلبی می‌دانند. که امروزه در اثر گسترش ارتباطات جمعی و کسب استقلال مالی وارد بازار کار می‌شوند. و برخی از زنان تصور می‌کنند که با داشتن حقوق و سرمایه می‌توانند به استقلال مالی برسند. و برخی دیگر سومین عامل را حضور در اجتماع می‌دانند که حضور و کسب منزلت آگاهی و اجتماعی انگیزه مهمی در اشتغال زنان به کار است. رشد اقتصادی منجر به مشاغلی می‌شود که با روحیه و توانمندی‌های زنان سازگارتر است و مسلماً حقوق بیشتری را نیز دریافت می‌کنند. رضایت از کار زندگی بستگی به میزان ثمره‌ای دارد که استعدادها، علایق و خصایص خود را بدست می‌آورد. و اگر نوع کار با سبک زندگی سازگار باشد در ایفای نقش او مشکلات و محدودیتهای مختلف پیش نمی‌آید. با توجه به یافته‌های پژوهش می‌توان گفت که زنان با تحصیلات بالا و مهارت‌های که در رشته خود دارند کالاهایی را که خود تولید می‌کنند در غرفه‌ها به فروش می‌رساند. اما تجربه زنان کارآفرین ثابت کرده است که بدون تحصیلات عالی هم می‌توان به رشد اقتصادی جامعه و کمیت و کیفیت تولید رسید. و همچنین حضور زنان در عرصه‌ی تحصیلات در بازار کار

هشتمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ الگوی پیشرفت؛ پیشبرانها، چالشها و الزامات تحقق؛ بیست و دومین و سومین خردادماه ۱۳۹۸

موجب رشد اقتصادی آنها خواهد شد. هرچند زنان تحصیلات عالی داشته باشند و تخصص‌های لازم جهت کسب مشاغل بالاتر را کسب نمایند شرایط بهتری در اقتصاد کشور ایجاد خواهند کرد. اشتغال زنان در خارج از منزل از نظر اقتصادی در خانواده و موقعیت تحصیلی فرزندان و جنبه‌های روحی زنان و فراهم کردن امکانات بهتر زندگی و رفاه بیشتر و مشارکت در اداره منزل تأثیر مثبت داشته است و لذا اشتغال زنان باعث افزایش آگاهی بیشتر اجتماعی و روحیه اعتماد به نفس، رشد اشتغال فکری و کمک به فهم درک مسائل خانواده و حل مشکلات می‌شود. در بعد فرهنگی اجتماعی، زنان شاغل معمولاً نسبت به زنان خانه دار قدرت بالایی در تجزیه و تحلیل مسائل اجتماعی دارند. زنان شاغل اعتبار اجتماعی بیشتری نسبت به زنان خانه‌دار دارند که این اعتبار اجتماعی یک نوع شخصیت اجتماعی را در آنان ایجاد می‌کند.

فهرست مراجع

۱. ادیبی، حسین-انصاری، عبدالمعبود. (۱۳۹۱). نظریه‌های جامعه‌شناسی. تهران: نشر دانه.
۲. بهزاد فر، مصطفی. (۱۳۹۲). هویت شهر-نگاهی به هویت شهر تهران. تهران: نشر شهر تهران.
۳. بنی جمالی، فاطمه. (۱۳۹۳). اشتغال زنان در گذر تاریخ. بر گرفته از سایت پایگاه تحلیلی تبیینی برهان.
۴. توسلی، افسانه - رفیعی خونانی، فاطمه. (۱۳۸۷). بررسی عوامل موثرگرایش زنان به اشتغال در خارج از منزل (کارمندان زن سازمان بیمه خدمات درمانی). پژوهش نامه علوم اجتماعی شماره دوم: ۵-۳۳.
۵. جباراللهی، عذرا. (۱۳۷۱). تاریخچه اشتغال زنان در ایران. فصلنامه علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبایی، شماره ۳-۴: ۲۵۰-۲۶۷.
۶. دورانیت، ویلیام جیمز. (۱۳۹۶). تاریخ تمدن. مترجمان حسین کامیاب-محمد امین علیزاده-لیلا زارعی. تهران: نشر بهنود.
۷. راوندی، مرتضی. (۱۳۸۱). تاریخ اجتماعی ایران، جلد ۲. تهران: انتشارات دانشگاه.
۸. زعفرانچی، لیلا سادات. (۱۳۸۸). اشتغال زنان. تهران: نشر مرکز امور زنان و خانواده ریاست جمهوری.
۹. فکوهی، ناصر. (۱۳۸۳). تاریخ اندیشه و نظریه‌های انسان‌شناسی. تهران: نشرنی.
۱۰. فرهنگند، مریم. (۱۳۸۸). بررسی وضعیت اشتغال زنان در نظام بین‌المللی (نگاهی به ساز و کارها و سازمان‌های بین‌المللی). به کوشش لیلا سادات زعفرانچی - اشتغال زنان. تهران: نشر مرکز امور زنان و خانواده ریاست جمهوری.
۱۱. مدنی پور، نادیا. (۱۳۸۵). نگاهی به اشتغال زنان عوامل موثر موانع و دیدگاهها. ماهنامه پیام زن. شماره ۵ (پیاپی ۱۷۳): ۵۲-۵۵.
۱۲. سایت خبرگزاری بین‌المللی قرآن کریم-ایکنا.